

НАУКОВІ ШКОЛИ

Наукова школа педагогіки життєтворчості особистості (керівник – доктор педагогічних наук, доцент, Заслужений вчитель України Валентина Василівна Нечипоренко).

Розбудова і розвиток освітньо-реабілітаційного простору життєтворчості особистості здійснювалися в режимі інноваційного пошуку, оскільки з 1993 р. заклад є експериментальним майданчиком Міністерства освіти і науки України. За цей час на базі Хортицької національної академії сформувалася Наукова школа педагогіки життєтворчості особистості, яка відповідає всім загально визнаним критеріям діяльності наукової школи.

Перший критерій – це наявність наукового лідера – авторитетного вченого, який об'єднує учнів навколо своєї ідеї. Наукова школа педагогіки життєтворчості особистості, яку очолює доктор педагогічних наук В.В. Нечипоренко, є дочірньою школою по відношенню до Наукової школи мистецтва життєтворчості особистості, засновником і керівником якої є доктор філософських наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Балтійської педагогічної академії, Почесний член Соціологічної асоціації України Л.В. Сохань.

Другий критерій – наявність механізмів наступності наукової традиції та оригінальної науково-дослідної програми. Спираючись на результати соціально-психологічних розвідок феномену життєтворчості, які протягом 35 років провели вітчизняні вчені, доктори наук Л.Д. Бевзенко, Є.І. Головаха, О.Г. Злобіна, І.О. Мартинюк, В.В. Нечипоренко, Н.І. Соболева, Т.М. Титаренко, М.О. Шульга та інші, колектив Хортицької національної академії розробив власну дослідницьку програму, що включає, зокрема, такі проблеми педагогіки життєтворчості:

– моделювання і практичне забезпечення ключових аспектів роботи інноваційного навчального закладу – школи життєтворчості;

- забезпечення безперервності та наступності життєтворчого зростання особистості від перших років життя до здобуття вищої освіти;
- розвиток життєвої компетентності учнів у процесі соціальної і життєвої практики;
- дослідження психолого-педагогічних умов успішного життєвого проектування саморозвитку і самореалізації особистості;
- розробка організаційно-педагогічних умов становлення особистості як суб'єкта пізнання в навчальному процесі і як суб'єкта колективних відносин – у виховному процесі;
- дослідження чинників акмеологічного спрямування навчально-виховного процесу;
- розробка та експериментальна перевірка інноваційних технологій розвитку життєвої компетентності, комплексної реабілітації і соціальної інтеграції дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я.

Успішна науково-дослідна робота за цими проблемами здійснюється завдяки поєднанню загальнотеоретичних підходів, що є концептуальними засадами комплексу наук про людину, а саме: системного, діяльнісного, синергетичного, культурологічного, аксіологічного і акмеологічного.

Третій критерій сформованості наукової школи – вагомі здобутки її діяльності. Спільно з українськими та зарубіжними вченими колектив академії підготував і видав 28 науково-методичних і практико-зорієнтованих посібників, присвячених ключовим проблемам інноваційної діяльності навчальних закладів на засадах педагогіки життєтворчості особистості. Результати багаторічної науково-дослідної роботи закладу визнані науковою спільнотою і активно використовуються в інших навчальних закладах України, зокрема, в гімназії-інтернаті №13 і гімназії «Консул» №86 м. Києва, ЗОШ №1 і ЗОШ №4 м. Синельникове Дніпропетровської області, гімназії №167 м. Києва, ЗОШ №35 м. Дніпра, Володарській загальноосвітній санаторній школі-інтернаті Київської області, Васильківському НВК №1 ім. М.М. Коцюбинського Дніпропетровської області, Брагинівській ЗОШ

Петропавлівського району Дніпропетровської області, Москаленківському НВК Чорнобаївської районної ради Черкаської області, ЗОШ №3 м. Марганця Дніпропетровської області та інших закладах, в яких навчально-виховний процес організований на ідеях педагогіки життєтворчості особистості.

Наукова школа методики фізичної реабілітації (керівник – кандидат педагогічних наук, професор Світлана Степанівна Волкова).

Фізична реабілітація – це застосування з лікувальною і профілактичною метою фізичних вправ і природних факторів у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності хворих.

Методика застосування засобів фізичної реабілітації визначається станом здоров'я, віком, статтю, рівнем фізичної працездатності, підготовленості, нозологічними особливостями, психічним станом, наявним руховим досвідом пацієнта.

Спираючись на результати наукових досліджень ефективності фізичної реабілітації В.І. Козявкіна, К.А. Семенової, В.М. Мухіна, В.А. Кашуби, І.Ф. Гордона, О.М. Мастюкової та ін., колектив наукової школи розробив власну програму дослідження проблем фізичної реабілітації в умовах інклюзивної освіти:

- моделювання та практичне забезпечення індивідуального підходу до школярів і студентів різних нозологій на уроках фізичної культури і заняттях з дисципліни «Фізичне виховання»;
- дослідження можливостей застосування ерготерапії як засобу саморозвитку та самореалізації особистості;
- розробка та експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов фізичної реабілітації дітей раннього віку різних нозологій;
- дослідження факторів фізичної реабілітації школярів і студентів різних нозологій в умовах інклюзивної освіти;

– розробка та експериментальна перевірка засобів впливу фізичної реабілітації на стан здоров'я і працездатності педагогічного колективу Хортицької національної академії.

Результати дослідження зазначеної проблематики відображені в кандидатських дисертаціях І.П. Сущенко, О.В. Захарової, А.П. Коноха, Т.В. Баришок, К.В. Бандуріної, Т.Є. Одинець, Є.З. Добродуб, підготовлених під науковим керівництвом С.С. Волкової, а також у 4 монографіях, 12 науково-методичних посібниках і більш ніж 150 наукових статтях.

Наукова школа теорії і методики використання навчальних задач (керівник – доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України Анатолій Іванович Павленко).

Сучасні науковці визначають діяльнісний і задачний підходи філософсько-методологічною основою як цілісного дидактичного процесу (Г.О. Балл, Л.Л. Гурова, В.В. Давидов, Я.О. Пономарьов, Л.М. Фрідман), так і педагогічного процесу в цілому (В.О. Сластьонін). Вміння вирішувати проблеми, за визначенням Європейського Парламенту, охоплює всі основні компетенції для навчання протягом усього життя в країнах ЄС.

Наукова школа теорії і методики використання навчальних задач (проблемології), яку очолює доктор педагогічних наук А.І. Павленко, започаткувала дослідження дидактичного аспекту розвитку задачного підходу в Україні, теоретико-методологічні засади якого розробили вітчизняні вчені Г.О. Балл, д.психол.н., професор, дійсний член НАПН України; С.У. Гончаренко, д.пед.н., професор, дійсний член НАПН України; Ю.І. Машбиць, д. психол.н., професор, дійсний член НАПН України. Вагомий внесок у розвиток окремих аспектів задачного підходу також зробили професори І.В. Бургун, А.А. Давиденко, Т.О. Лукіна, О.В. Сергєєв, С.О. Скворцова, В.І. Староста, В.Д. Шарко та ін.

Головним науковим результатом діяльності наукової школи є технологізація процесу реалізації задачного підходу, що відображає якісно новий рівень його розвитку. Узагальнена дидактична задачна технологія

дозволяє забезпечити: системність організації діяльності та мислення (від репродуктивної до продуктивної, творчої діяльності, до дивергентного, креативного мислення); цілісність пізнавальної діяльності учнів у процесі розпізнавання проблемних ситуацій, постановки і розв'язування задач-проблем (циклічність процесу пізнання); відтворюваність іншими суб'єктами навчання; діагностичність і результативність стосовно поставлених цілей; наскрізність, перенесення і поступальне охоплення задачною технологією широкого кола навчальних предметів, що відбувається за останні три десятиріччя (від традиційного і поглибленого застосування у вивченні математики, фізики, астрономії, хімії до застосування у вивченні біології, географії, історії, мови та ін.); якісний розвиток діапазону дії в онтогенезі особистості (від початкової до вищої і післядипломної освіти, навчання протягом життя – за визначенням Європейського Парламенту); розвиток творчого потенціалу і життєтворчості особистості (від традиційного розв'язування поставлених педагогом задач до самостійної, інтегрованої, творчої постановки і розв'язування широкого спектру задач); політехнологічність реалізації дидактичного процесу у взаємозв'язках із технологіями проблемного і контекстного навчання, проектною технологією, компетентнісно спрямованими технологіями та ін.).

Результати досліджень наукової школи опубліковані в монографіях і наукових статтях, впроваджені в освітню практику в навчальних закладах, відображені в навчальних програмах і посібниках для загальноосвітньої та вищої школи, в наукових дослідженнях А.І. Павленка та його учнів: у докторській дисертації Т.М. Попової (13.00.09, культурно-історичний, культурологічний аспекти); кандидатських дисертаціях А.І. Вагіс, П.В. Бельчева, С.І. Жмурського, С.Ю. Білоус (13.00.02, загальна середня освіта), Т.Ф. Бельчевої, В.М. Приходька (13.00.04, початкова освіта, післядипломна освіта), О.Ф. Александрової (13.00.07, вища освіта), В.В. Петренко (13.00.09, вища освіта), І.О. Гашенко (13.00.01, загальна педагогіка та історія педагогіки).